

วิจารณ์ผลการสำรวจ

การสำรวจเบื้องต้น ของสถานภาพสัตว์ป่าบริเวณป่าต้นน้ำโตะเทพ หรือเทือกเขาสันกาลาศรีเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณเขตป่าชุมชน ความแตกต่างของชนิดสัตว์ทั้งสองบริเวณมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะสัตว์ในวงศ์ช้างป่า วงศ์เม่น พบบริเวณเขตป่าสมบูรณ์ ตามโป่งต่าง ๆ ลักษณะของที่อยู่อาศัย (Habitats) จึงเป็นลักษณะที่เฉพาะสำหรับสัตว์แต่ละชนิด การเปลี่ยนแปลงของสภาวะสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ถูกคุกคาม การล่าสัตว์ป่า เช่น การหา กบ (Frogs) บริเวณลำคลองลำธาร ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก น้ำผึ้งหลวง ถูกเหริยง (*Parkia javanida*) ระหว่างปลายเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน ประชาชนจะอพยพครอบครัวเข้าไปสร้างกระท่อม เพิง ตามริมลำธาร ลำคลองสายต่าง ๆ ทั่วป่าต้นน้ำ จนถึงชายแดนเขตไทย-มาเลเซีย เป็นการเข้าไปรบกวน ที่อาศัย และแย่งชิงอาหารของสัตว์ป่าตามบริเวณดังกล่าว สัตว์ป่าจำนวนหนึ่ง เช่น ช้างป่า เก้ง กวาง หมูป่า ต้องอพยพเข้าไปหากินอาหาร และหลบภัยในเขตป่าประเทศมาเลเซีย

จะเห็นได้ว่า ขณะนี้มีสัตว์ที่ได้สูญพันธุ์ไปจากประเทศไทยแล้ว 13 ชนิด และที่อยู่ในสถานภาพกำลังจะสูญพันธุ์ (Extinction) และถูกคุกคามจนมีแนวโน้มว่าจะสูญพันธุ์ (Threatened) รวม 131 ชนิด ทั้งนี้ยังไม่ได้รวมปลาและแมลงซึ่งมีการศึกษาไม่มากนัก (TISTR, 1991)

ส่วนสาเหตุของการสูญพันธุ์นั้นเกิดจากการทำลาย และเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย โดยการสัมปทานไม้ การสร้างเขื่อน การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม โดยมีการใช้ทรัพยากรมากจนเกินสมดุลที่ธรรมชาติจะรองรับได้ การก่อกมลพิษสิ่งแวดล้อม การนำเข้าซึ่งสัตว์ต่างถิ่นอันมีผลต่อห่วงโซ่อาหาร และข้อจำกัดทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตนั่นเอง เช่น กรณีช้างที่ตั้งท้องใช้เวลาดังท้องนาน 2 ปี เป็นต้น จารุจินต์ และวิเชียร (2536) ได้เสนอแนวทางแก้ไขโดยแก้ที่สาเหตุ ให้มีการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย วิจัยด้านชีววิทยาของสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการขยายพันธุ์สัตว์ป่า

แหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินของสัตว์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการสงวนรักษาพันธุ์สัตว์ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์ การอนุรักษ์แหล่งเหล่านี้เท่ากับเป็นการอนุรักษ์ โดยมีแนวทางในการพิจารณาอนุรักษ์ดังนี้ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ มีลักษณะเฉพาะ เช่น ป่าพรุ ป่าชายเลน ป่าดิบ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เพราะน้ำเป็นปัจจัยต่อการอยู่รอดของสัตว์ป่า (ส่งศักดิ์, 2532) และพื้นที่ป่าที่ต่อเนื่องกับพื้นที่ป่าของประเทศไทยใกล้เคียง ทั้งที่ประกาศจัดตั้งเป็นเขตอนุรักษ์แล้ว หรืออยู่ระหว่างการเตรียมการประกาศ (จารุจินต์, 2532)

การไฟฟ้านครหลวงแห่งประเทศไทย (1992) เข้ามาสำรวจเพื่อประเมินผลกระทบจากการสร้างเขื่อนกั้นน้ำบริเวณบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา รายงานว่าบริเวณดังกล่าวมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,630 มิลลิเมตร (1925-1985) อุณหภูมิตลอดปีอยู่ระหว่าง 26.5-28.7 องศาเซลเซียส ดินมีองค์ประกอบของ Clay Loam มาก ระบายน้ำดี สังคมพืชเป็นป่าดิบชื้น ประกอบด้วยไม้สำคัญได้แก่ หกมพอ (*Instia palembanica*) สยามแดง (*Shorea leprosula*) ชม

หิน (*Chukrasia velutina*) พื้นล่างปกคลุมด้วยกล้าไม้ และลูกไม้หนาแน่นมาก และยังประกอบด้วยไผ่ (*Dendrocalamus giganteus*) หนาแน่นถึง 2,300-2,663 กอต่อเฮกแตร์ สำหรับสัตว์ป่าที่สำรวจพบมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 15 ชนิด นก 29 ชนิด โดยสัตว์ที่จัดว่ากำลังจะสูญพันธุ์ (E) ตาม Humphrey และ Bain (1990) คือ ชะนีมือดำ (*Hylobates agilis*) และเกียงผา (*Capricornis sumatrensis*) ส่วนสัตว์ที่อยู่ในสถานะถูกคุกคาม (T) คือ ลิ่น (*Manis javanica*) ขณะที่ สุกสันต์ และนิคม (2538) ได้รวบรวมรายชื่อสัตว์จากคำบอกเล่าของชาวบ้านได้ถึง 61 ชนิด ซึ่งหลายชนิดเป็นชื่อซ้ำกัน แต่พอจะกล่าวได้ว่ามีสัตว์ที่น่าสนใจเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้ สัตว์ในวงศ์ช้างป่า (Proboscidae) วงศ์เก้ง กวาง (*Cervidae*) วงศ์สมเสร็จ (Tapiridae) วงศ์ชะนี (Hylobatidae) วงศ์กระทิง (Bovidae) วงศ์กระรอก (Sciuridae) วงศ์เม่น (Hystriidae) วงศ์ลิ่น (Mantidae) ส่วนนกมีวงศ์นกเงือก (Bucerotidae) วงศ์นกหัว และไก่ฟ้า (Phasianidae)

การเข้าไปจัดการทรัพยากรบริเวณป่าคันทนาเทพา โดยชุมชนบ้านไร่เหนือ ตำบลบาโฮย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และประชาชนใกล้เคียงในเขต ถึงอำเภอทวาย จังหวัดยะลา จะโดยเจตนา เช่น การตัดไม้ แผ้วถางป่า เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย การเกษตร และไม้เจตนา เช่น การล่าสัตว์ เพื่อเป็นอาหาร ถ้าดำเนินงานขอบเขตที่ธรรมชาติจะรองรับได้ เช่น การจับกบ (Frogs) เป็นจำนวนมาก การเก็บผักเหียงเพื่อการค้า ทำให้แหล่งอาหารของสัตว์ป่า ในห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) เกิดการเปลี่ยนแปลง อัตราการงอกของเมล็ดพืช เช่น เหียงที่เคยเป็นไปตามธรรมชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงลดน้อยลง ลูกไม้ ที่ขึ้นอย่างหนาแน่น พื้นชั้นล่าง ถูกประชาชนเหยียบย่ำ จะส่งผลกระทบต่อในระบบนิเวศของสัตว์อื่น ๆ

การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ป่าไม้ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นป่าเขตร้อนที่มีสภาพภูมิประเทศและอากาศที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการวิวัฒนาการ ก่อให้เกิดความหลากหลายอย่างหาที่เปรียบได้ยากมาก แต่ทุกวันนี้ป่าไม้ที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรชีวภาพได้ถูกทำลายไปมากแล้วและกำลังถูกคุกคามอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะด้วยฝีมือของนักค้าไม้และนายทุนที่โลกมาก และที่ซ้ำร้ายยิ่งไปกว่านั้นผู้นำและผู้บริหารประเทศระดับสูงบางคราวก็ให้ท้ายต่อการทำลายทรัพยากรชีวภาพเสียเอง ป่าไม้ในกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย ถูกตัดโค่นเพื่อส่งเป็นสินค้าออกให้ต่างประเทศโดยมีตลาดใหญ่ที่สุดคือ ญี่ปุ่นในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา และพบว่าในระยะ 10 ปีหลังนี้มีป่าไม้ของมาเลเซียเสียหายไปประมาณ 1.7 ล้านไร่ต่อปี ของฟิลิปปินส์เสียหายประมาณ 6.6 แสนไร่ต่อปี ในอินโดนีเซียสูญเสียป่าไม้ไปประมาณ 9.4 ล้านไร่ต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กาลิมันตัน ซึ่งเป็นแหล่งป่าไม้ที่ใหญ่และอุดมสมบูรณ์เป็นอันดับสองของโลก รองลงมาจากป่าอะเมซอนของอเมริกาใต้ การสูญเสียป่าไม้ในกาลิมันตันมีมากถึงปีละประมาณ 6.2 ล้านไร่ สำหรับประเทศไทยก็ไม่น้อยหน้าประเทศเพื่อนบ้านเพราะในช่วงระยะเวลาเดียวกันนี้เรา

สูญเสียบ่าไม้โดยเฉลี่ยแล้วไม่น้อยกว่าปีละประมาณ 1.3 ล้านไร่ อย่างไรก็ตามหลังจากเกิดเหตุ อุทกภัยและดินถล่มอย่างรุนแรงในภาคใต้เมื่อปลาย พ.ศ. 2531 รัฐบาลก็ได้ออกพระราชกำหนด ปิดป่าในภาคใต้ของประเทศไทยในปีต่อมา ซึ่งยังผลให้ชลอการทำลายป่าไปได้ชั่วระยะหนึ่ง (วิสุทธิ ใบบ่, 2538)

ได้เข้าไปนอนที่ป่าโต๊ะเตพ บาโหย ไมก็ครั้ง ได้ฟังเสียงนกหว้าร้องตอน 9 โมงเช้า ได้เห็นหมอกคลุมยอดเขา ยอดควนตอนเก้าโมง 10 โมงเช้า ได้อาบน้ำในห้วยต้นน้ำคลองเตพา ได้ ถูกกิ่งก่าเขาหนามกัคนี่มือ นับได้ว่าทำให้อายุน้อยลงไปอีกหลายปี คงต้องทำงานหนักขึ้นหาเงิน หาทอง มาทำงานกับป่านี้อีกหลายงาน คงต้องมานอนที่นี้อีกหลายครั้ง ขอขอบคุณชาวบาโหยที่ช่วย กันเก็บป่าผืนนี้ไว้ให้คนที่มาแล้วได้ชื่นชมต่อไป